

potrebam Slovencev in Lahov. Ta izrek je bil sprejet s posebno radostjo od strani gosp. ministra in poslancev nemških dežel.

14. Zborova večina je zavrgla vpeljavo izglednih kmetij (Musterwirthschaften). Le gornji Avstrijanci, Bukovinci in Dalmatinci so se za nje potegovali. Namesti njih pa je zbor priporočal državne premije za izvrstne kmetovalce.

15. Ministerstvo naj — ako mu je mogoče — daje posojila v denarjih za izboljševanje kmetij, in sicer za mok suhih in za sušenje močirnih senožeti, za dre-nažo in rejo gozdov. Ta posojila naj se dajejo navadno le občinam in družbam, posamnim osebam pa le, ako so njihova izboljševanja gotovo tudi na občno korist in presegajo njihove denarne moči. Od teh posojil naj se plačujejo obresti, vračajo naj se pa po amortizaciji.

Po nasvetu četrtega odseka se je sklenilo:

16. Najvišjo živinozdravniško šolo na Dunaji naj vodi minister kmetijstva, ne pa več vojni minister. Ta šola naj se po potrebah prenaredi. Želeti je mnogo živinozdravniških in podkovnih šol v posamesnih deželah; tako tudi živinskih bolnic pri vseh vseučiliščih. Želeti je tudi, da se pregledajo in prenaredijo vse živinozdravilske postave.

Peti odsek je sporočeval o gozdni postavi in zbor je v tej zadevi sklenil:

17. Treba je, da se sedanja gozdna postava po deželnih zborih prenaredi v tem smislu, da se varujejo gozdi. Do tega časa naj se pa, kar moč — na tanko spolnuje obstoječa postava.

Šesti odsek je pretresal predloge posamesnih oseb ali kmetijskih družeb. Važna vprašanja so bila postavljena, na pr., o zložbi zemljišč, o pravicah zarad vodá, o kmetijstvih za skušnje, o goveji kugi, o izboljšanju ljudskih šol, o varstvu koristnih tičic, o uplivu neposrednih davkov do kmetij, kmetijskih posojilnicah itd. Ali zboru je časa pomanjkovalo, da bi bil sklepal o njih. Toraj se je vse odsekovo sporočilo izročilo ministerstvu v prevdarek.

Konečno je gospod minister zboru izrekel hvalo za njegov trud in delovanje, in je posebno opomnil, naj poslanci priporočajo vsem kmetijskim družbam, da podporo, ki jo dobijo od ministerstva, rabijo v tiste namene, za ktere je dana, ker je minister za to odgovoren državnemu zboru. Marljivo naj se kmetijske družbe poprimejo svojega dela, in podpirajo kmetijstvo vzajemno z ministerstvom.

Tako je bil dovršen prvi kmetijski zbor. Naj to sporočilo sklenem z besedami dunajskega časnika, ki pravi: „Zbor sme zadovoljen biti z rešenjem svoje naloge; to mu potrdijo vsi dobromisleči izvedenci. Ako se spolnijo njegovi sklepi, nasveti in prošnje, gotovo napoči nov boljši čas za domače kmetijstvo.“

Bog daj!

V Ljubljani na sv. Elizabete dan 1868. leta.

Dr. E. H. Costa.

O novem redu dedovanja med kmeti.

Sporočilo našim kmetiškim gospodarjem.

Spisal dr. Bučar.

Listi cesarskih postav, imenovani „državni zakonik“ so nam pod števil. 79 letos naznanili naslednjo

postavo dne 27. junija 1868:

„§. 1. V §. 761. občnega državlanskega zakonika omenjeni, v političnih postavah zapopadeni zaukazi, kateri zadevajo podedovanje kmetijskih posestev in izjeme od odločeb občen. drž. zakonika zarad razmere premoženja

med več dediči (vèrbi) ali med dediči in onem zaročnikom, ki je družega preživel, pridejo ob veljavo čez 3 mesece po oklicu pričujoče postave v vseh tistih deželah ali tistih delih deželá, v katerih po postavi ni več prepovedano, kmetijska posestva razkosevati (razdeljevati). V takih deželah ali delih deželá pa, kjer veljá še ta prepoved, imajo — ako se ta prepoved prekliče — tisti zaukazi ob veljavo priti še le po preteku 3 mesecev po tistem dnevu, ko je deželna postava preklicala ono prepoved.

§. 2. Takih dediščin (vèrbščin) pa, ki jih je dedič (vèrb) že dobil pred dnevom, ko je pričujoča postava svojo moč zadobila, ne zadeva ta postava.

§. 3. Mojima ministroma pravosodja in notranjih oprav se zaukazuje izpeljava te postave.“

Ker v deželi kranjski po postavi 15. marca 1850. leta*) ni več zabranjeno kmetij razdeljevati, so tedaj postave zastran nasledovanja ali erbovanja na kmetijah po dnevu 27. septembra letošnjega leta ob veljavo, in s tem je temu dnevu dana posebna velika pomemba za kmetovalce.

Prejšnji postavi v to stvar segajoči namreč §. 761. knjige občnih civilnih postav, in cesarski patent 4. januarja 1793. leta (za Štajarsko 19. aprila 1793. leta) ste izbrisani. Ako je tedaj kmet po 27. septembru letošnjega leta umrl, ki ni bil storil oporoke ali testamenta, ni več zapovedano, da bi kmetijo moral dedovati ali erbatí najstariši sin, ali, ako bi sina ne bilo, najstariša hči, in da bi stariši otrok imel druge dediče ali erbe odpraviti za njihove deleže po vrednosti kmetije; — ni je zdaj več postave, da bi smel vdovec po gospodinjji, ali vdova po gospodarju, ako je kmetije že nekoliko pred bilo njegove ali njene, tudi ostali kos na-se spraviti. Kratko rečeno: vse izjeme, vse posebnosti, katerih se je bilo dozda držati pri obravnavah kmečkih zapuščin, so minule, in take zapuščine se imajo po taistih občnih postavah obravnavati in razdeljevati, kakor vsa druga premoženja po mrličih bodi-si mestjanskih, ali grofovskih, ali soldaških ali katerih koli.

In tako je dobro in pravo, ker kmet ni več sužen; kmet je sam svoj gospodar, kakor vsak drug samostojen človek, tudi dedičem ali erbom kacega kmeta ni treba varstvene ali jerofske postave, po kateri so bili pred prisiljeni zapuščino ali dedščine jemati, in gotovo bodo kmetovski dediči znali in vedeli premoženja svojih ranjcih starišev med seboj modrejše deliti, nego marsikteri jako gospôski.

Treba je pa vedeti, ktere so ove občne postave, po katerih se zdaj obravnujejo tudi kmetovske zapuščine. V gori imenovanih knjigah (ki imajo naslov: „občni državlanski zakonik“) velí §. 727:

„Ako umrli ni zapustil nobenega veljavnega izrečenja poslednje volje; če v njem ni zastran vsega svojega premoženja sporočil; če tistim, katerim je bil po postavi dolžen del dedine odmeriti, in, ga je, kolikor gré, zapustil; ali če postavljeni dediči dedine vzeti ne morejo ali nočejo, nastopa celoma ali deloma postavno nasledstvo.“

Iz tega paragrafa izvira:

1. da veljavna poslednja volja ali veljaven testament se mora spoštovati in dopolniti, in

2. ako tacega veljavnega sporočila po ranjcem ni, mu nasledujejo dediči ali erbi po postavi.

V §. 732. ove knjige pa je zaukazano, da, ako je več otrok, se dedina delí med-nje po njih številu na enake dele.

Le-ta odločba, dragi slovenski bralci! je tista, ki me spodbada, ki me sili, da Vam dopisujem nekoliko

*) V dežel. zakoniku kranjskem l. 1850. št. 560.

besedi. O da bi moje besede čul vsak slovensk gospodar, — o da bi jim bila moč dana, da bi vsak tudi po njih zvesto ravnal! Resnično! prihodnost drage naše domovine na tem stoji!

Povelje, da se ima kmetija deliti otrokom po ena-cih delih, pomeni to, da vsak otrok ima dobiti ne-koliko kmetije, kos hiše, kos vrta, kos njive, kos no-grada, kos senožeti, kos pašnika itd., potem nekoliko družega očetovega ali maternega imetka, nekaj denarja, tirjav itd. ravno tako, kakor je, postavimo, na Italijan-skem. In kaj pomeni tako razcepljevanje premo-ženja? To pomeni, da se bodo pri nas kmetije še bolj na drobna posestva pripravile, kakor so, žalibog! že zdaj, da bode oslabelih, nezmožnih gospodarjev čedalje več, vedno več dolgá in kantov; beraški kmet ne bo več sam svoj gospodar, temuč koščiki se bodo eden za drugim prodajali, kupovala bode gospôda, in kmetiči, ki ne bodo ničesa več imeli, bodo zopet to postali, kar so nekdanj naši očaki bili — osramoteni sužni drugim!

Prosto gibanje z vsakim blagom je gotova dobrota in velik pripomoček za národovo blagostanje, in nika-kor se ne dá zagovarjati nekdanja silna postava, po kateri kmetovski gospodar ni smel ne brazde od svoje kmetije oddati, ako bi mu bila kupčija še toliko has-nila; toda stokrat, tisučkrat veči nesreča za deželo bi bila nova sila, po kateri bi se vsaka kmetija po smrti kmeta morala na komade trgati brez konca in kraja. Slovenska domovina je le močna, dokler ima močnega kmeta. Slovenska domovina pa bo zgubljena, bo pod tujčev jarm vsiljena takrat, kadar ne bo več sloven-skega močnega kmeta.

Vi tedaj, pošteni slovenski gospodarji! pripoma-gajte, da dežela pod zlo ne pride, — odvrčujte nesrečo s tem, da vsak brez odkladanja precej napravi svojo oporoko ali svoj testament, v katerem svoji kmetiji stavi prihodnjega gospodarja.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Avstrijsko-ogerska država.

Lastnoročno pismo Njih Veličanstva Franc Jožefa od 14. novembra 1868. l. do državnega kancelarja ba-rona Beusta avstrijskim národom in vnanjim vladam naznanja, da se Avstrija odsle imenuje „avstrijsko-ogerska država.“ To Najviše pismo se tako-le glasi: „Ljubi baron Beust! Ker novim ustavnim razmeram ustreza, da se pri Mojih suverenskih djanjih in zlasti pri pogodbah, v Mojem imenu sklenjenih z vnanjimi vla-dami, rabijo primerni naslovi in zaznamovanja, zato je Moja volja, da se v začetku takih pogodeb, kadar se Moja oseba navaja kot pogodbo sklepajoča ali poobla-stilna, odsle Moj naslov tako-le glasi: „Cesar Av-strijski, kralj Bohemski (Česki) itd. in apo-stolski kralj Ogerski“; v daljnem kontekstu po-godbe pa naj se vsled diplomatske navade rabi v primerni, okrajšani obliki, imenito naslov: „Cesar Av-strijski in apostolski kralj Ogerski; potem: „Njega Ve-ličanstvo cesar in kralj“, ali: „Njega cesarsko in kra-ljevo apostolsko Veličanstvo.“ Vsa pod Mojim žeslom ustavno združena kraljestva in dežele naj se imenujejo ali: „Avstrijsko-Ogerska monarhija“ ali „Avstrijsko-Ogerska država.“

Tako je vprašanje o naslovu sicer rešeno v strogem dvalističnem smislu prav po volji Magjarov, vendar je ostal saj naslov „monarhija“ in država. Po tem tak-em menda zgine naslov „Cislajtanija“, ker naslov „cesar avstrijski“ menda obsega vsa neogerska kralje-stva in dežele. Poleg „avstrijskega cesarstva“ je „kra-

ljestvo Ogersko“ in te dve državi ste v novem naslovu zvezani z besedico „in“. —

V hudih viharjih je bila rojena dvalistična avstrij-sko-ogerska država, britke težave in žalostni časi so obdajali njeno zibeljko, težkim poskušnjam naproti gré njena mladost. Bode jim li kos?

Naj dodamo temu nekoliko zgodovinskih črtic: Na-slov (titel) avstrijskih cesarjev se je že večkrat pre-menil. Naslov cesarja Karola VI., ki stoji na čelu prevažnemu pismu pragmatične sankcije od 6. de-cembra 1724. leta, glasil se je tako-le: „rimski cesar, vsegdar množitelj državni“, za njim stoji kraljevski na-slov Nemčije in 28 kraljestev, in potem sledijo naslovi nadvojvodski, vojvodski in knežki. S patentom od 1. avgusta 1804. leta je cesar Franc II. dodal še naslov: „Kralj Germanije (Nemčije), Ogerskega, Bohemskega“ itd. Nerazdeljivost, nerazrušljivo združenje in nerazrušljiva skupnost vseh držav in dednih dežel hiše avstrijske je v pragmatični sankciji oklicana za stanovitno, nepre-klicljivo postavo. Cesarski patent od 1. avgusta 1804. leta zaznamova sprejem naslova „dednega cesarja av-strijskega“ za utrdbo časti „zedinjene avstrijske države.“ Leta 1806. je cesar Franc se odpovedal nemški kroni in namesti prejšnje državne zveze je 1815. leta stopil v „nemški bund“, ki pa je 1866. leta konec vzel. Cesarski patent od 1. avgusta 1804. leta je obetal kronanje dednega cesarja, pa je tudi kronanje kot kralja ogerskega in bohemskega brez premembe pridržal za prihodnje čase.

Sveta rimska država nemškega naroda je po-kopana, nemška cesarska krona počiva v cesarski za-kladnici na Dunaji, nemški bund je čez 52 let razrušen, avstrijske dedne dežele, ki so bile nekdanj z rimsko-nemško državo v neposrednji zvezi, niso v nikakoršni zvezi več z Nemčijo; avstrijsko-cesarske krone, o kateri govori patent cesarja Franca od 1804. leta, ni še; pa tudi cesarstva avstrijskega ni več, ker stopilo je na njegovo mesto djansko in formalno vsled Najvišega sklepa od 14. novembra l. l. „avstrijsko-ogerska monarhija“ ali „avstrijsko-ogerska država.“

O novi vojaški postavi.

Zbornica poslancev dunajskega državnega zbora je vladi spolnila željo in v vseh glavnih rečéh odobrila postavo, ki bode tako globoko segla v naše življenje, da nikoli tacega. Ministerstvo je s popisom, da državi avstrijski žugajo zelo nevarni časi in da so Ogri spre-jeli to postavo, tako pritiskalo na poslance, da je po-stava bila z veliko večino sprejeta, le 28 Nemcev in Slovenec Lenček je glasoval nasproti. Zdaj se tem 29 v nemških časnikih velika slava poje in imenujejo se cvet liberalizma. Tudi nas je bilo strah, ko smo slišali, da zbornica sprejme postavo, ker vemo, da lahko je reči: vojakov naj bo osemsto tavžent, — al kdo jih bode redil? Država je polna dolgá in davki so že zdaj tako veliki, da vse hrepeni le po tem, da bi se znižali. Sicer pa tudi vemo, da vojaška moč ni tista moč, s katero se združujejo vlade; večkrat smo že povdarjali, da le zadovoljni narodi delajo državo močno. Vendar — ko bi bili Poljaki, Slovenci in Tirolci glasovali proti tej postavi v državnem zboru in bi ti bili tisti 29. — kakošen hrup bi bili gnali tako imenovani „liberalni“ nemški časniki, da so Slovani sovražniki Avstrije, ki merijo le na propad njeni. Natolcevanja ne bi bilo ne konca ne kraja. Zdaj so Slovani, kolikor jih je v zboru, spet pokazali, da so za obstanek Avstrije, čeravno go-tovo čutijo pretežka bremena, ki se nakladajo ljudstvom.

Za 10 let je tedaj, ako tudi zbornica gospôska

do dveh, treh in štirih popkov ali očes tako, da poslednje okó pri rezi podolgoma po palicah kaže; iztrebi vse postranske nepotrebne rastlike; poglej in priveži jih ravno tako, kakor prejšnje leto. Spletana oknica so zdaj že 28 do 32 palcev od tal visoka.

Plotovo sadilo moraš tudi čisto opléti in okopati. Ko bi plot čvrsto ne rastel, bilo bi to znamenje, da je v slabo prst vsajen. Temu se kmalu pomaga: potrosi sad pozno v jeseni z gnojem, da čez zimo leži, prihodnjo spomlad pa gnoj z zemljo zagrebi, samo to varuj, da ga preblizo debela ali do koreninic ne pripraviš.

Opravila v šestem letu.

Le-te že precej visoke sadike poženejo med letom postranskih vejic brez števila, katerih vseh z nožem porazati mogoče ni; zatorej si je treba take škarje napraviti, ž njimi vse stranske šibice do dveh ali treh palcev od srede plota merivši postrici, samo letni poganjki naj do storjenega letošnjega opletanja ostanejo. Potem, kadar je sadilo po obeh stranéh ravno pristriženo, se plot zopet za eno stopinjo po čevlju više v križe poplete; zdaj prve rastlike na remeljne priveži in jim letne poganjke prireži; tako delaj tudi za naprej, dokler ti bo plot dosti visok.

Kdor bi hotel le 4 čevlje visok plot izrediti, more tudi v tem letu prepletanje dokončati, če se mu prve rastlike zadosti dolge in močne zdijo. Če se plot v rasti kje kaj vlekne ali zbunká, se morajo tam trdni koli zabiti in na-nje plot naravno nategniti.

Kako gré dalje trnovemu plotu streči?

Kadar je plot do pripravne visokosti dorastel, ga moraš vsako leto dvakrat lično in čedno pristriči, namreč: spomlad, predno je sočen, in poleti, kadar se sok ustavi, to je: en teden pred kresom — in en teden po kresu. To delo gré urno spod rok; priden delavec pristriže na dan sto sežnjev podolgoma po obeh stranéh plota. Gledati je zdaj pri obrezovanju prav tako kakor od začetka, da se mu na stranéh širje razrašati ne dá kakor do pol čevlja; tako bo plot prav lep in silno gost.

(Konec prihodnjič.)

O novem redu dedovanja med kmeti.

Sporočilo našim kmetiškim gospodarjem.

Spisal dr. Bučar.

(Konec.)

Da pa dosežemo zaželeni vspeh, treba, da vsak zapusti poslednjo voljo veljavno. Že gori omenjeni 727. §. obč. drž. zakonika kaže, da pri sporočevanju zadnje volje ni ravno malo puntov ali toček, na ktere mora sporočevalec paziti, ako hoče, da se mu testament ali saj nekaj testamenta ne ovrže. Vrh tega pa imamo še toliko družih postavnih razločkov, varstev, ukazov, na primer, zastran telesnih in dušnih zmožnosti sporočevalca, zastran prič, lastnosti ustmenih ali pisanih testamentov, zastran pravic zakonskih itd., da se mora po vsi pravici spoznati in reči, da nobeden si ne more biti gotov, da je oporoko storil veljavno, ako je ni delal po svetu človeka, pravde ali pravnih postav dobro učenega. Zato, prijatelji! ne zaupajte vsacemu pisarju; gola pisarija ni družega, ko delo dninarja ali žurnadnika; ne hodite k kovačiču, temuč k kovaču!

Še drugi pomoček imamo, s katerim gospodar more opraviti, da se mu premoženje proti volji ne trga, namreč izročilno pismo, ki ga živi oče dá ali sinu ali hčeri, ali zetu ali drugemu. V tacih pogodbah prejemniku premoženja ukazuje oče, da mora dajati sta-

rišem živež, otrokom dedšine ali parte, da mora dolgove plačevati itd., kakor je sploh znano.

Toda ne morem hvaliti tacega početja. Molčimo od velicnih stroškov, posebno od obilnih procentov (ali desetega denarja), ki deželo grozovito razdevajo, ki se morajo pogostoma plačevati od celega premoženja, naj bo zadolženo ali ne, od vžitkov in dedšin. Ali še hujše so druge napake, ko mora, na primer, mladi gospodar iti na vojsko; ko umrje, pride zopet drug gospodar v hišo; ko mladi ne morejo ali nočejo dajati starišem vžitka ali bratom in sestram dedšin; ko nastajajo pravde, hudi prepiri, celó tepeži v družini. Kaj je temu poglavitni vzrok? Le to, da se je v družini spreobrnil božji in natorni red, očetu — glavarju družine — je čast in moč odvzeta, ali prav za prav, sam jo je bil tje vrgel; namesti očeta in matere v hiši gospodujeta sin in nevesta; stari, ki bi imel biti gospodar, postane hlapec, pokoren hlapec, in otrok, kateri bi imel vbógati, postane gospodar staremu. Nikakor ni mogoče, da bi se takóšen narobe prevrnjen hišen red dobro obnašal.

Al takih napak v naši deželi tudi celó treba ni. Prosim Vas, slovenski možaki! potrudite se, da to stvar nekoliko preduhtate.

Predložim Vam nasvèt, toda ne silim ga Vam. Je-li bi ne mogli mi živeti, kakor živijo naši bližnji bratje Hrvatje? Oče je hišni gospodar, dokler živi; modro in lahko vlada med svojimi, naj si bodi družina, kolikoršna hoče, ker vsa oblast je v njegovi roki, srce mu je polno ljubezni do hiše in družine in vsi podložni spoštujejo gazdo. Sinovi se ženijo v hiši očetovski, ako jim ne kaže rajši drugam iti; neveste prinašajo doto v hišo, ki se jim tukaj tudi zagotovi ali intabulira. Slednjič oče, čegar je vedno premoženje lastno, ga po oporoki zapusti starejšemu sinu, ali komur koli ga on dati za boljše spozná. Tako nimajo delati ne izročilnih pisem, ne odveč plačevati procentov, ne tožiti, ne pravdati se, — hiša pa vedno ostane častitljiva in močna. Se vé, da pri vsem tem bi ne smelo biti kakoršne sile, — vsak gospodar stori, kakor mu drago.

Tako, mislim, bi se v naših družinah živelo natorno, premoženja pa bi se ohranila, in zapahnjene bi bile duri neizrekljivo slabim nasledkom nove postave, ktera nam žuga malo po malo razdrobiti vse kmetije, ter s tem v nič spraviti domovino.

Kaj pa je storiti, če vendar kmet umrje in ne zapusti veljavne oporoke?

Tedaj se morajo njegovi nasledniki med seboj složno porazumeti, da po njihovem dogovoru sodnija ali notár, pri katerem se obravnava zapuščine spisuje, spozná celo kmetijo samo enemu dediču (za ktere ga bo menda natorno najugodniše postaviti starejšega), drugim pa da se odločijo primerne dedšine v denarji. Vsakemu, ki ima pri obravnavi opraviti, vsacemu dediču, jerofu, vsacemu sodnijskemu uradniku in notarju pa je sveta dolžnost, da pripomore, kolikor je moč, da se med dediči sklene dobrovoljna pogodba taka, da pride kmetija ranjcega enemu samemu dediču cela v last in le ta izplačuje dedšine vsem drugim.

Ako bi se taka poravnava nikakor ne mógla doseči, je po sedANJI postavi sodnik prisiljen, da kmetijo razkositi mora. Tacih delitev pa nas Bog varuj!

Iz deželnih zborov.

O zadevah naših občin.

Letošnji deželni zbor kranjski je vzel v prevdarek tudi to: ali je bolje, da so občine (soseske) majhne ali velike, in pa to: ali ne bi kazalo, da tudi pri nas na Kranjskem kakor tudi po nekterih družih deželah bi se ustanovile še take vélike občine, ki obsegajo